

DE BESTE

TV-INTERVIEWS

Samengesteld door Sonja Barend

De VARAgids organiseert jaarlijks de uitreiking van de Sonja Barend Award, de vakprijs voor het beste tv-interview van het jaar.

Bertram + de Leeuw Uitgevers
VARAgids

© 2011 (erven) interviewers en geïnterviewden
Redactie Roger Abrahams, Wouter Dubois,
Marloes Engelhart, Henk van Gelder, Gijs Groenteman,
Joris Henquet, Cécile Koekkoek, Anna Korterink,
Ron Santing, Roy van Vilsteren
Grafische vormgeving Bureau Beck
NUR 320
ISBN 978 94 6156 029 2
www.bertramendeleeuw.nl
www.varagids.vara.nl

INHOUD

Voorwoord 7

Mies Bouwman & Gijsbert van Hall 12

Aad van den Heuvel & Ed van Westerloo & Soekarno 20

Hans Jacobs & Joop Hueting 30

Adriaan van Dis & Willem Frederik Hermans 44

Wibo van de Linde & Rein & Luus van Bemmelen 66

Adriaan van Dis & Willem Oltmans 80

Maartje van Weegen & prinses Juliana & prins Bernhard 104

Wim Kayzer & Jorge Semprún 132

Ivo Niehe & Roald Dahl 156

Sonja Barend & Gerard Spong 168

Paul Witteman & Theo Finkensieper 180

Ischa Meijer & Annie M.G. Schmidt 196

Sonja Barend & Arnon Grunberg 238

Ischa Meijer & Henny Huisman 252

Ischa Meijer & Loe de Jong 264

Martin Šimek & Piet Vroon 282

Hanneke Groenteman & J.J. Voskuil & Lousje Voskuil 302

Paul Witteman & Frans Swarttouw 334

Frits Barend & Henk van Dorp & Boudewijn Büch 352

Hanneke Groenteman & Gerard Reve & Joop Schafthuizen 368

Sonja Barend & Marten Toonder 390

Frénk van der Linden & Martin van Amerongen 404

Jeroen Pauw & Paul Witteman & Hans van Mierlo 430

Clairy Polak & Hans van Goor 442

ADRIAAN VAN DIS

WILLEM FREDERIK
HERMANS

Hier is. . .Adriaan van Dis, 13 april 1983

DE NEDERLANDSE SCHRIJVER W.F. Hermans, woonachtig in Parijs, reist in maart 1983 naar Zuid-Afrika om lezingen te geven over zijn werk. In Zuid-Afrika geldt op dat moment de apartheid, waardoor het land met een wereldwijde economische boycot te maken heeft. Nederland kent daarnaast ook een culturele boycot van Zuid-Afrika. Het bezoek van Hermans leidt dan ook tot verontwaardigde reacties, temeer wanneer de schrijver zich in de media niet als een principiële tegenstander van apartheid uitlaat.

Het legendarische literaire praatprogramma *Hier is... Adriaan van Dis* werd in de periode 1983-1992 door schrijver Adriaan van Dis gepresenteerd voor de VPRO.

Adriaan van Dis ‘En dan nu, dames en heren: Willem Frederik Hermans.’

Applaus.

AVD ‘Gaaf u zitten. Meneer Hermans, voor we van wal steken: mag ik u een glas Franse wijn aanbieden?’

Willem Frederik Hermans (*hoest*) ‘Ik heb liever een glaasje Hollands water.’

AVD ‘Een glaasje Hollands water heb ik ook voor u.’

[...]

AVD ‘Meneer Hermans, u bent een onafhankelijke geest en dat is ook een van de redenen waarom ik een groot liefhebber ben van uw werk. Maar nu vroeg ik me af: uw besluit om naar Zuid-Afrika te gaan – is dat nou een rationele overweging of is hier nu sprake van een geconditioneerde reflex, omdat u denkt: nou, in Nederland is er geen zinnig mens, op een enkele christen of doordrivende christen misschien na, die iets positiefs over Zuid-Afrika heeft te beweren, daarom ga ik toch?’

WFH ‘Nee, ik moet zeggen: ik ben al jarenlang nieuwsgierig geweest naar het land. Niet zozeer naar de sociale omstandigheden, maar naar de geologie. In de tijd dat ik nog als academisch docent in de fysische geografie werkzaam was, heb ik ook altijd het verlangen gehad om daarnaartoe te gaan en over de geologisch zeer merkwaardige dingen die daar te zien zijn mij te doen voorlichten, ze te aanschouwen en daar mijn studenten mee te verrijken, met mijn verhaal daarover. Dat is mij door allerlei omstandigheden niet gelukt. Ik ben al tien jaar niets anders meer dan een eenvoudige romanschrijver, maar ik heb toch dat verlangen nooit helemaal in de steek kunnen laten. Dus dat was een punt. Ik was nieuwsgierig naar het land.

Ten tweede zijn er enkele boeken van mij uitgegeven met verklaringen in het Afrikaans en in een gesprek met de Afrikaanse uitgever, die die boeken gepubliceerd heeft, is toen het denkbeeld opgekomen dat ik weleens naar het land toe zou kunnen gaan om de studenten Nederlands-Afrikaans, die daar aan diverse universiteiten zijn, om die daarover voor te lichten. Die zouden bovendien bijzonder blij zijn om voor het eerst sinds dertig jaar weer eens een Nederlandse schrijver in levenden lijve te aanschouwen. Dus dat waren mijn zeer eenvoudige, nederige bedoelingen.'

AVD 'U heeft nooit nagedacht dat dat veel – zoals het naar Afrikaans heet – *poehaai*, veel opschudding zou veroorzaken?'

WFH 'Nee, dat is een uiting van geboorneerdheid waar ik echt niet op gerekend had.'

[...]

AVD 'Maar meneer Hermans – want dat is nu wat mij zo interesseert – u heeft nu verkeerd in deze Afrikaner gemeenschap en dat is toch een... Ik heb het altijd wat spottend een soort *white tribe in Africa* genoemd: een geïsoleerde, tamelijk geïsoleerde gemeenschap, een beetje een Staphorst in de subtropen. Hoe heeft u zich daar nou thuis gevoeld, in die gemeenschap?'

WFH 'Ja, thuis gevoeld, dat is nummer twee, maar... U zegt nu geïso-

leerd en zo, maar u moet zich voorstellen: die mensen daar die mijn romans lezen, die daar belangstelling voor hebben, dat zijn zeer intelligente mensen. Dat zijn echt de meest geavanceerde mensen die je in Zuid-Afrika kunt aantreffen. En die zijn dus ook helemaal geen bewonderaars van diverse eigenaardige omstandigheden die in Zuid-Afrika bestaan. Dat zijn de mensen die ik daar ontmoet heb. Ik heb daar geen enkele bewonderaar van de in de wereld veel gesmaalde apartheid ontmoet. Maar het hele. . .

Kijk, Nederland heeft – zeer slecht door z'n pers voorgelicht – een absoluut verkeerd denkbeeld van de omstandigheden daar. Ik zal u daarvan een zeer kras voorbeeld noemen. Het op één na grootste Nederlandse ochtendblad wist, nadat ik vertrokken was, een stukje te doen afdrukken waarin ze zeiden: het is toch wel merkwaardig – Hermans, die met een Surinaamse vrouw getrouwd is, gaat naar Zuid-Afrika. Waarom heeft hij zijn Surinaamse vrouw niet meegenomen? Was zij misschien niet welkom? Dat is een misverstand – werkelijk gigantisch. Mijn Surinaamse vrouw was daar zeer welkom geweest. Het was voor de Zuid-Afrikaners een geweldige stunt geweest als ik daar kwam met mijn Surinaamse vrouw en ze zouden kunnen zeggen: kijk, die charmante vrouw van Hermans en Hermans zelf, niets onaangenaams overkomt ze. De wereld ziet wel dat het allemaal laster is wat er over ons verteld wordt.'

AVD 'U was buitenlander, uw vrouw was buitenlandse, dus dan. . .'

WFH 'Nee, juist, maar daarom heb ik ze dus die gelegenheid niet gegeven. Mijn vrouw had geen zin om mee te gaan, wat ik volkomen eerbiedigde. Maar als ik haar meegenomen had, dan hadden ze kunnen zeggen: kijk eens even! Hoe haalt Hermans het in z'n hoofd om op die manier reclame te maken voor dat land, waar in theorie huwelijken tussen personen van verschillend ras verboden zijn? Die wet bestaat, maar er wordt al jaren niet meer de hand aan gehouden. En het is ook niet waar...'

AVD 'Ogenschijnlijk zijn er bepaalde mogelijkheden, behalve wanneer je politieke activiteiten verricht. Dan is het plotseling ten strengste verboden.'

WFH 'Ja, voor communisten geldt het allemaal niet, maar die...'

Gelach in de studio.

AVD 'Maar meneer Hermans...'

WFH '... daar heb ik ook helemaal geen medelijden mee.'

AVD 'Nee, maar uw bewering... Mag ik u even onderbreken?'

WFH 'Nee, u mag mij niet onderbreken. Ik ben helemaal uit Parijs gekomen om u te woord te staan en mijn kostbare tijd die moet u mij gunnen, en...'

AVD 'Maar het is wel een vraaggesprek.'

WFH '... moet u niet met vervelende onderbrekingen komen. Nee, het is een vertelgesprek van mijn kant.'

Gelach.

WFH ‘Het is dus helemaal niet zo. Ik bewonder die toestanden niet. Het is zo: je hebt er bepaalde, internationale restaurants, waar blank en bruin en zwart door elkaar zitten, wordt niemand gediscrimineerd, niemand onaangenaam behandeld, maar je hebt ook andere plaatsen waar dat niet mogelijk is. Je hebt bepaalde plaatsen, zoals Johannesburg, waar aparte autobussen zijn. Dat staat er dan eufemistisch op: voor Europeanen en voor niet-Europeanen. Je hebt andere steden, zoals Kaapstad, waar dat niet is.’

AVD ‘Meneer Hermans, dit zijn allemaal zaken de kleine apartheid betreffend en ik besef al te zeer dat waar het de kleine apartheid betreft, er verbeteringen plaatsvinden. Toch moet ik u hier en daar...’

WFH ‘Ik vind het wel aardig van u, dat u dat erkent.’

AVD ‘Nee, maar dat erken ik met genoegen.’

WFH ‘U bent een zeldzame eend in de bijt, in de Nederlandse bijt.’

AVD ‘Maar dat is ook de reden waarom we hier naast elkaar in gesprek zijn misschien, maar...’

WFH ‘Tegenover elkaar.’

AVD ‘Tegenover elkaar, goed. Maar u zegt in een interview in *NRC Handelsblad* en wel in het Cultureel Supplement (*legt NRC Handelsblad op tafel*), spreekt u ook over die internationale hotels waar zwarten en blanken met elkaar kunnen verkeren. Toch moet ik

u wel zeggen dat er nogal wat restricties zijn, ook in die internationale hotels. In het Carlton-hotel – dat heeft een zwembad op het dak, daar bent u misschien geweest in Johannesburg – daar mag een zwarte niet zwemmen. Een zwarte mag geen alcohol drinken, tenzij hij een maaltijd geniet, een zwarte mag niet met een blanke dansen. Dus die restricties zijn er nog wel degelijk, en u zult ook erkennen dat dit gaat om een zeer kleine toplaag van zwarte mensen die een mogelijkheid hebben.’

WFH ‘Ik vind het ook allemaal niet fraai, daar gaat het allemaal niet om, maar het is voor mij geen reden geweest om dat land niet te bezoeken.’

AVD ‘Maar heeft u toen u in Zuid-Afrika was – u heeft er colleges gegeven of lezingen gegeven – heeft u daar ook een kritisch geluid laten horen aan die verzamelde Afrikaner studenten?’

WFH ‘Maar ik had niet de geringste neiging om open deuren in te trappen. Ik heb ondervonden dat die mensen, als je ze sprak, dat ze zich over dat soort omstandigheden waar u het nu over heeft – dat ze zich daarover zeer generen. Dat de regering pogingen doet om die zaken op te heffen. Maar het is niet zo eenvoudig als men in Nederland denkt. Een van de dingen bijvoorbeeld, die in het... in de maak zijn, is het teruggeven van het stemrecht aan de kleuringen, die vooral in de buurt van Kaapstad wonen, zoals u weet.’

AVD ‘In 1956 afgenomen.’

WFH 'Ja, en om ze dat weer terug te geven. Dat is niet voldoende. . .'

AVD 'Ja. Trouwens: niet een werkelijke teruggave van het stemrecht. Een soort adviserende raad, en de blanken blijven de baas.'

WFH 'Goed, maar enfin, maar in ieder geval: ik was daar niet om politiek te bedrijven, maar om over literatuur te praten.'

AVD 'Maar goed, u. . .'

WFH 'Maar ik heb natuurlijk onder vier ogen – of onder tien of achttien ogen – daar vaak over gepraat, maar er is helemaal geen sprake van dat deze mensen zich over deze lichtelijk archaïsche toestanden niet generen. Maar een andere kwestie is – en daar tilt men in Nederland. . . praat daar met een frivoliteit over die werkelijk grenze-loos is – het instellen in dat land van een zwarte meerderheidsregering. Daarvan is absoluut geen sprake. Als men dat poogt, als men dat zou pogen, dan wordt dat een regering van een zeer kleine, zwarte minderheid, die met behulp van eventueel Cubaanse troepen al zijn opposanten op zou ruimen. . .'

AVD 'Dus u verkiest. . .'

WFH '... zoals dat in alle andere Afrikaanse landen gebeurd is en gebeurt.'

AVD 'Ik zal dat niet ontkennen, maar op het ogenblik is er een andere stam. . .'

WFH 'Maar u vindt het makkelijk. U woont op negenduizend kilometer afstand daarvan.'

AVD 'Ik woon inderdaad. . .'

WFH ‘U zal niet iets overkomen.’

AVD ‘Nee, dat begrijp ik ook wel, dat het hier om een beklemde elite gaat, maar het is nu wel een witte stam, toevallig, die de baas is over vele anderen volken – want laten we maar over volken spreken in plaats van over stammen. En het is nog te bezien, trouwens, of de verenigde volken die in Zuid-Afrika wonen tot een dergelijke beslissing komen. Is het niet aan hen om dat zelf te beslissen?’

WFH ‘Welke beslissing wou u ze toe laten komen?’

AVD ‘Hoe zij hun land willen regeren. En als er één volk is dat de baas is over de andere volken. . .’

WFH ‘Er is absoluut geen kwestie van dat daar enige beslissing zou komen die aanvaardbaar zou zijn voor mensen als wij, die aan een Europees model van democratie gewend zijn. En zolang daar geen enkele kans op bestaat. . . Ik bedoel: het enige recht van praten dat wij zouden hebben, is als er een kans bestond op een staatsvorm die door ons acceptabel wordt geacht. Die kans bestaat helemaal niet. En daarom zeg ik: je moet het aan die mensen zelf overlaten. Het kan tragisch aflopen, ik ben absoluut niet optimistisch over de wijze waarop dat af zal lopen. Maar dat het een Nederlandse. . . Als Nederland een cultureel verdrag opzegt – wat dus gebeurd is, wat nu, geloof ik, weer verminderd is. . . Maar een jaar geleden was het nog zo, dat bepaalde Nederlandse uitgevers zeiden: wij willen geen boeken leveren aan Zuid-Afrika. U moet zich goed. . .’

AVD ‘Dat was iets van solidariteit.’

WFH 'Ja, maar solidariteit... U heeft geen idee. Zuid-Afrika is een land dat is zo groot als Frankrijk, Duitsland, Portugal samen.'

AVD 'Daarom is het ontzettend merkwaardig dat...'

WFH 'Bovendien is het Afrikaans, dus de van Nederland stammende taal, daar toch al veracht, want u begrijpt... De rol van het Afrikaans in Zuid-Afrika is ongeveer te vergelijken met de rol van het Vlaams in België.'

AVD 'Maar denkt u niet dat het Afrikaans...'

WFH 'Er is een geweldige haat tussen Vlamingen en Walen, maar ondertussen is het Frans, de prestige van het Frans, zo groot, dat zelfs de Vlamingen het accepteren. Vlamingen, beschaafde Vlamingen, praten Frans onder elkaar. Zover gaan Afrikaners niet. Maar het is toch zo dat als ze, laten we zeggen, één Afrikaans of een Nederlands boek lezen, dat ze daartegenover honderd Engelse boeken lezen.'

AVD 'Dat is ook... in... boekhandel, meneer Hermans.'

WFH 'Als er dus één land is dat dat land zou moeten boycotten, dan zou het Engeland moeten zijn. Maar Engeland denkt er niet over!'

AVD (*schudt zijn hoofd*) 'Daarin vergist u zich ook. Daarin vergist u zich, meneer Hermans.'

WFH 'Engeland strooit met studiebeurzen voor studenten om zich heen, en, eh...'

AVD 'Engeland heeft een zeer wel ontwikkelde kunstenaarsvakbond, Equity, waar al jarenlang een... die al jarenlang een boycot

heeft uitgeschreven voor Zuid-Afrika.'

WFH 'Ja, maar dat zijn waarschijnlijk kunstenaars...'

AVD 'Frankrijk...'

WFH '... die toch niet veel succes hebben. Ik bedoel...'

AVD 'Je kunt niets doen in Engeland als je niet lid bent van Equity!'

WFH 'Och meneer, Graham Greene had er een maand geleden twee maanden rondgescharreld.'

AVD 'Ja, maar Graham Greene en [de Amerikaanse schrijver] Norman Mailer die er geweest zijn, hebben wel degelijk zeer kritische uitlatingen gedaan terwijl ze in dat land waren. In het bijzonder Norman Mailer.'

WFH 'Ja, maar dat zijn mensen met politieke belangstelling, die heb ik niet.'

Gelach in de studio.

WFH 'Nee, en bovendien, ja, en bovendien...'

AVD 'U uit zich anders voortdurend over politieke zaken, meneer Hermans.'

WFH 'Nee, nee, ja, nou ja, omdat u het bent. U wilt zo graag weten.'

AVD 'Nee, niet alleen omdat ik het ben, maar in dat interview met het eh...'

WFH 'Met wat?'

AVD ‘In het Cultureel Supplement, meneer Hermans. (*vouwt NRC Handelsblad uit en legt het op schoot*) Daar kan ik elf aperte onjuistheden aanwijzen. Dat ben ik niet van u gewend, daar ben ik heel liberaal in geweest.’

WFH ‘Dat zegt u gewoon, dat dat aperte onjuistheden zijn. Maar ja, kijk eens eventjes. Die krant van u, *NRC Handelsblad*, daar schrijft een leugenaar in, een Engelse leugenaar (*haalt krantenknipsel uit bin-
nenzak*), Allister Sparks [een Zuid-Afrikaanse journalist]. Moet u horen: (*leest voor*) “Door onze correspondent Allister Sparks.” (*te-
gen Van Dis:*) Die man die heeft me opgebeld in Zuid-Afrika en die heeft gezegd dat ik gezegd zou hebben. . . (*leest voor*) “Gisteravond zei Hermans tijdens. . . in Pretoria dat hij zijn standpunt inzake ver-
menging van rassen – volgens mij erg gevaarlijk – al eerder in
Nederland heeft gedaan en dat. . .” Het zou mij gespeten hebben dat ik dat heb gedaan. (*tegen Van Dis:*) A: Ik heb nooit een uitspraak te-
gen vermenging van rassen gedaan en b. . .’

AVD ‘Ja, maar zoiets heeft in dagblad *Trouw* gestaan. Hoe komt dat dan?’

WFH ‘. . . ik heb niets betreurd. Dus deze man is een leugenaar. Die man die dat in *Trouw* had geschreven, is ook een leugenaar. Hè? Dat zijn allemaal mensen (*stopt krantenknipsel weg*) die denken: o, die bladen in Nederland hebben dat dus in de gaten gekregen, van: Hermans doorbreekt het zogenaamde boycot – dat helemaal officieel niet bestond – . . .’

AVD 'Maar meneer Hermans. . .'

WFH 'Wilt u mij niet onderbreken.'

Gelach in de studio.

WFH 'Hermans doorbreekt die zogenaamde boycot. Mijn hoofdredactie zal het wel leuk vinden als ik Hermans met modder besmeer.'

AVD 'Ik denk dat noch de hoofdredactie, noch de heer Sparks zo denken, maar het lijkt me niet dat. . .'

WFH 'O, meneer Sparks, maar ik bedoel: die heeft voor mijn gevoel ieder gezag verloren, want dat kunt u wel nagaan. *(haalt krantenknipsel weer tevoorschijn)* Wat hij nog meer zegt. . .'

AVD 'Nee, daar ben ik nu niet in geïnteresseerd.'

WFH 'Moet u dit eens horen. Ja, u bent wel geïnteresseerd. U moet mij tenslotte aan het woord laten, anders moet u mij niet uitnodigen. Hè? Hier staat dus: honderdduizenden. *(leest voor)* "Hermans heeft beweerd, de Molukkers. . . waren honderdduizenden van hongersarmoede naar Nederland gekomen." Iedereen weet dat de Molukkers helemaal niet van armoede en hongersarmoede naar Nederland zijn gekomen. Het zijn er ongeveer twintigduizend. Die zijn er omdat het Nederlandse soldaten waren. Op militair bevel zijn ze naar Nederland gekomen.'

AVD ‘Dat is klaarblijkelijk allemaal begonnen met een ongelukkig vraaggesprek tussen u en de heer Hennie Serfontein dat in dagblad *Trouw* is gekomen, waarin st...’

WFH ‘Ja, en Sparks belt mij op, en ik vertel dus wat de fouten zijn in het gesprek met meneer Serfontein, en die meneer Sparks, waar u dan zo dol op bent, die verzint er dan weer nieuwe leugens bij. Die laat de helft van wat ik hem vertel, laat-ie weg. Ik heb gezegd: Serfontein is een leugenaar. Ik heb tegen hem gezegd: ik heb absoluut niet over rassen gepraat. Maar ik heb tegen Serfontein gezegd dat maatschappijen waarin groepen van zeer verschillende, culturele achtergrond naast elkaar wonen, ongelukkig zijn. Dat heb ik gezegd. Ik heb niets gezegd over rassen. En dat laatste, dat zou u toch moeten weten. Om u een voorbeeld te noemen: in mijn afwezigheid is in Nederland gepubliceerd een boek. Dat heet: *Het verdriet van België*. (*houdt rechterhand ver boven linkerhand*) Zó’n dik boek...’

Gelach in de studio.

WFH ‘... achthonderd bladzijden. Zó veel verdriet over (*houdt duim vlak bij wijsvinger*) zó’n klein landje.’

Gelach.

WFH 'Hoe komt dat? Dat komt omdat in België twee groepen, die niet eens van ras verschillen, maar alleen van taal, al eeuwen naast elkaar wonen en elkaar al eeuwenlang haten.'

AVD 'Ja.'

WFH 'Hoe heeft men nu...'

AVD 'Maar dan is toch niet de oplossing van zo'n probleem dat één groep de baas is van de andere groep?'

WFH '... het uiteenvallen van de... Wilt u uw mond houden, alstublieft?'

Gelach.

WFH 'Als u nog één keer iets zegt, ga ik weg! Ik zit hier om te praten, u niet. Wat u zegt, is absoluut niet interessant.'

AVD 'Ik zit hier... Ik kan niet... Ik kan geen onzin laten bestendigen.'

WFH 'Ja... U moet mij eerst laten uitpraten en dan kunt u iets terugzeggen. Waar... Hoe is nu het uiteenvallen van de Belgische staat voorkomen? Dat is voorkomen door die staat praktisch in twee staten te verdelen. Je hebt er twee, of misschien wel drie, absoluut onafhankelijke televisieorganisaties. Je hebt er, geloof ik, twee ministers van Cultuur, enzovoorts. Dus je ziet een scheiding. Dat is het enige om te redden wat er te redden valt. Nu mag u wat zeggen.'

Gelach.

AVD 'Eh... wat kan ik doen? (*ruimt papieren op*) Ik zou u kunnen bedanken voor het gesprek.'

WFH 'Ja, nou... Erg dankbaar hoeft u mij niet te zijn, want, eh... Maar ik vind het toch nobel van u dat u mij, ondanks alles, nog bedankt.'

AVD 'Maar ik ga nog even door.'

WFH 'O, u gaat nog even door. Dat is goed.'

AVD 'Ik vind dat u... ongewild zich heeft laten lenen, meneer Hermans, voor zaken die werkelijk niet te verdedigen vallen. Ik zal de laatste zijn, meneer Hermans, om te zeggen dat de Afrikaners geen plaats zouden moeten hebben in Zuid-Afrika. Ik ken vele Afrikaners, die u ook gesproken hebt, die zeer wel bereid zijn te leven onder *one man, one vote system*. Samen met de zwarte en met de blanke bevolking. Dat lijkt mij de enige rechtvaardige oplossing, wat er ook gebeurt in Zuid-Afrika.'

WFH 'Dan bent u echt... Dan heeft u dollemannen ontmoet. Ik bedoel...'

AVD 'Ik heb André Brink gesproken, die u zogenaamd...'

WFH 'Er wonen daar vier en een half miljoen blanken, dan wonen er anderhalf miljoen kleurlingen, dan wonen er zeventien miljoen zwarten, waarvan de helft analfabeet is, waarvan dertig procent alleen Bantoetalen spreekt. Hoe wilt u dat daar iets als een *one man, one vote system*...'

AVD ‘Een Bantoetaal is niet minderwaardig aan het Afrikaans, laten we dat vooropstellen.’

WFH ‘Nee, maar dat is een belemmering om met de rest van het land te communiceren.’

AVD ‘Er is toch een *lingua franca*? Dat is Engels. Er is zelfs een nieuwe *lingua franca*, dat is een soort mengeling tussen Afrikaans en Engels in Johannesburg...’

WFH ‘In de mijnen wordt dat gebruikt, voor “pak de schep op” of “druk op het knopje”, enzovoorts.’

AVD ‘Iedere taal heeft zijn eigen wereldbeeld, meneer Hermans.’

WFH ‘Maar ik bedoel: het is onmogelijk om op die basis iets dat op een redelijke democratie lijkt in te richten. En dat is ook helemaal de bedoeling niet van die mensen. Dat is helemaal de bedoeling niet.’

AVD ‘De bedoeling van de zwarte bevolking niet?’

WFH ‘Maar die heeft redelijkerwijs helemaal geen bedoeling.’

Gelach en kreten van verontwaardiging in de studio.

WFH ‘De zwarte bevolking, waar wil u over praten? Waar wil u over praten? Er zijn zeven verschillende stammen op z’n minst, die hebben zeven verschillende bedoelingen. Weet u niet dat in Rhodesië [het huidige Zimbabwe], dat daar de Shona bezig zijn de Matabele uit te roeien?’

AVD 'Ik weet dat daar verschrikkelijke dingen gebeuren.'

WFH 'Ja, wat dacht u nou dat er in Zuid-Afrika zou gebeuren, als de...'

AVD 'Maar nu is het zo, dat de ene groep de andere groep...'

WFH '...blanke politieagent weg is?'

AVD '...onderdrukt, meneer Hermans. Het is zo...'

WFH 'Maar die onderdrukken ze helemaal niet.'

AVD 'Ach meneer Hermans! Het is werkelijk uniek...'

WFH 'We onderdrukken ze niet.'

AVD 'Kijk naar de thuislandenpolitiek. Zuid-Afrika wordt versnipperd en het meest idiote land dat er bestaat...'

WFH 'Ja, nou en?'

AVD '...de Kwazoeloe, bestaat uit tien snippertjes...'

WFH 'Nee, nee, nee, dat is niet waar.'

AVD '...uit maar zulke stukjes kust. Meneer Hermans, kijkt u toch eens goed naar de kaart. Kijk eens naar een gebied als Ciskei.'

WFH 'Een land als Transkei heeft een hele lange kustlijn, en is een zeer vruchtbaar land.'

AVD 'Ik heb het over Kwazoeloe. Een van de machtigste volken van Zuid-Afrika is op die manier dan ook versnipperd.'

WFH 'Nee, nee, nee, nee...'

AVD 'Ik spreek over de Ciskei, waar in tien jaar een miljoen mensen naartoe gedeporteerd zijn. Maar u zegt: de mensen zijn niet onderdrukt?'

WFH ‘Ja maar, hoort u eens eventjes, wat dacht u wat een buitenlander denkt die op de Nederlandse televisie ziet hoe de Nederlandse marechaussee een kamp met Molukkers ontruimt? Wat dacht u dat een buitenlander dan denkt?’

AVD ‘Ik denk dat...’

WFH ‘Ik denk: die Molukkers worden onderdrukt. Wat denkt u dat in Frankrijk de mensen dachten toen op de dag waarop koningin Beatrix gekroond werd... Toen ze op de televisie zagen hoe krakers en politie elkaar stenen en...’

AVD ‘Maar u gaat me toch niet vertellen dat alleen maar door enige filmische beelden een verkeerde indruk...’

WFH ‘... en, en, en elkaar met bommen naar de kop gooien.’

AVD ‘Waarom stuurt men dan de Nederlandse journalisten uit Zuid-Afrika?’

WFH ‘Mijn goede, beste meneer, mijn goede, beste meneer, er is in Nederland sinds 1945 woningnood. We zijn nu bijna veertig jaar verder. Die woningnood is nog niet opgelost. Stelt u eens voor dat buitenlandse journalisten Nederland gingen bekijken, zoals dus, volgens u...’

AVD ‘Maar wij hebben hier rassendiscriminatie in ieder geval niet in de wet ondergebracht, meneer Hermans. En dat is een onverdedigbare zaak.’

WFH ‘Nee, maar we hebben dus discriminatie van mensen die geen huis hebben en mensen die het wel hebben – dat hebben we.’

AVD 'Goed meneer Hermans, voor de tweede maal: dank voor uw komst.'

Zuid-Afrika maakte een decennium later zelf een einde aan de apartheid. De eerste vrije, democratische verkiezingen vonden plaats in 1994.

